

Persepsi dan tingkat kepuasan pelancong di Pulau Pangkor

Rosniza Aznie Che Rose¹

¹Pusat Pengajian Sosial, Pembangunan dan Persekitaran, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan,
Universiti Kebangsaan Malaysia

Correspondence: Rosniza Aznie Che Rose (email: aznie@ukm.my)

Abstrak

Pulau Pangkor mempengaruhi wujudnya kemudahan, infrastruktur dan pembangunan. Justeru pembangunan Pulau Pangkor dalam bidang pelancongan telah mendapat sokongan, galakan dan intensif yang istimewa daripada kerajaan. Hasil penemuan kajian, melalui persepsi dan tingkat kepuasan pelancong mengenal pasti nilai ambang yang menunjukkan banyak ketidakpuasan hati para pengunjungnya terutama pada waktu puncak. Melalui kaedah penilaian keupayaan daya tampung membayangkan bahawa terdapat had ambang terhadap penggunaan, jika terlampau maka keadaan di persisiran pantai akan terjejas, kemudahan-kemudahan akan menjadi tepu dan rasa puas hati di kalangan pengunjung akan hilang. Ini merupakan ciri-ciri utama bagi sektor pelancongan yang mampan dan harus dipelihara. Lazimnya setiap penggunaan manusia terhadap alam sekitar semula jadi akan mengakibatkan beberapa perubahan kepada alam sekitarnya. Tumpuan konsep ini ialah mengenal pasti persepsi dan tingkat kepuasan pelancong melalui kaedah penelitian keupayaan daya tampung fizikal di Pulau Pangkor; iaitu berapa banyak perubahan yang boleh diterima bagi sesuatu persekitaran dan mengutarakan atau menghadkan kesan-kesan buruk terhadap persekitaran pantai di Pulau Pangkor.

Katakunci: ambang kepuasan, keupayaan daya tampung, pelancongan, pelancongan pulau, pembangunan lestari, persekitaran pantai

Pulau Pangkor as a tourist destination – An inquiry into visitors' perception and satisfaction

Abstract

Because of its multiplier effect on accessibility enhancement, infrastructure and general economic development, the continuous progress of tourism in Pangkor Island had received the Malaysian government's full support and various incentives. The focus of this research is to identify the perception and level of satisfaction among visitors to Pangkor Island based on the concept of carrying capacity and environmental impact of the island's tourism sector. It was found that that the threshold of tourists' dissatisfaction occurred especially during peak seasons. This implies that there is a limit to the carrying capacity of the island's tourism beyond which further changes and increment could not be facilitated. It also implies that since it was only too easy for this limit to be exceeded the island was veritably on the verge of environmental degradation, as facilities became saturated and visitors' enjoyment diminished. These are all important pointers to the challenge of forging a sustainable development of the island's tourism industry.

Keywords: carrying capacity, coastal environment, island tourism, satisfaction threshold, sustainable development, tourism

Pengenalan

Secara umumnya, kegiatan pelancongan telah lama wujud di negara ini. Kemasukan rakyat asing untuk tujuan perdagangan dan keagamaan telah memperkenalkan negara ini ke dunia luar. Walau bagaimanapun, perkembangan industri ini secara teratur hanya bermula apabila kerajaan menubuhkan Perbadanan Kemajuan Pelancong Malaysia (TDC) pada 10 Ogos, 1972. Pada tahun yang sama, satu Persidangan Persatuan Pelancongan Kawasan Pasifik (PATA) yang diadakan di Kuala Lumpur telah secara langsung merangsang pertumbuhan ini. Melalui penglibatan kerajaan, maklumat penting telah dikumpul dan dengannya perkembangan industri pelancongan dapat dikesan serta pertumbuhannya dapat dirancang dengan cara yang lebih sistematik.

Pada peringkat awal, kadar pertumbuhan industri ini adalah perlahan tetapi amat memuaskan. Pada tahun 1972 hingga 1985, industri pelancongan telah berjaya mencatatkan pertumbuhan pada kadar lima belas peratus setahun. Angka ini jauh lebih tinggi daripada purata pertumbuhan pelancongan dunia yang hanya mencatatkan kadar pertumbuhan lima peratus setahun dalam tempoh yang sama. Pencapaian kadar pertumbuhan industri yang tinggi mencerminkan potensi industri tersebut untuk menjadi salah satu komponen penting dalam sektor perdagangan antarabangsa (Redzuan & Zaimah, 1989). Merujuk kepada hasrat kerajaan ingin menjadikan Malaysia sebagai sebuah negara perindustrian yang maju sepenuhnya pada tahun 2020; pelancongan telah dikenal pasti sebagai salah satu sektor utama yang menjadi sumber baru dalam memangkin pembangunan sosio ekonomi negara. Menyedari hakikat ini, maka pelancongan adalah merupakan sektor ekonomi yang berpotensi untuk dibangunkan dan dipertingkatkan dalam mencapai Wawasan 2020 iaitu menjadi sebuah negara maju dalam semua bidang di dunia ini. Pelbagai projek mega yang sudah dan sedang dilaksanakan di setiap tahap rancangan Malaysia sebagai mana contohnya ialah Projek Pelancongan Raksaksa Malaysia yang melibatkan negeri Pahang, Johor, Melaka, Selangor, Perak dan Terengganu dengan kos sebanyak RM1332.6 bilion iaitu dengan keluasan tanah sebanyak 4697 keseluruhannya.

Sektor pelancongan hari ini juga telah dikategorikan sebagai ekonomi berpotensi cerah dan menyumbang kepada peningkatan pendapatan negara, penyediaan peluang-peluang pekerjaan dan peningkatan imej negara di mata dunia. Penubuhan industri khusus bagi sektor pelancongan merupakan pengiktirafan serta ketersediaan kerajaan untuk memajukan terus industri pelancongan ini. Sebanyak RM100 juta telah diperuntukkan untuk permulaan promosi kepada Kementerian Kebudayaan dan Pelancongan ketika ditubuhkan pada tahun 1987, khususnya ke pasaran Amerika Syarikat dan Jepun (New Straits Time, 6 Januari 1988). Bahkan kecemerlangan pembangunan industri ini dari tahun ke tahun telah dapat dilihat dengan peningkatan pendapatan yang menjana hasil sehingga 53 bilion pada tahun 2009. Bukan itu sahaja, malahan pengiktirafan dunia melalui World Tourism Organization, United Nation telah menempatkan Malaysia di tangga ke-sembilan dalam jumlah kedatangan pelancong dunia pada tahun yang sama (2009). Sebagai intensif tambahan dan pengiktirafan terhadap industri pelancongan di Malaysia ini, Yang Amat Berhormat Perdana Menteri Malaysia menerusi pembentangan bajet 2011 telah memperuntukkan sebanyak RM235 juta diringi dengan pelbagai perancangan penyusunan semula Jabatan Penerbangan Awam menjadi Lembaga Penerbangan Awam dan pemansuhan duti import ke atas kira-kira 300 barangan kegemaran pelancong dan rakyat tempatan pada kadar lima hingga tiga puluh peratus (<http://www.treasury.gov.my>, 24 Februari 2011).

Justeru kepesatan pelancongan ini juga harus dikawal dengan mengenal pasti tahap keupayaan menampung sesebuah destinasi agar Malaysia tetap menjadi tumpuan setiap lapisan masyarakat di samping memastikan ekosistem, mutu dan kualiti yang tinggi setiap masa. Bahkan sebagai sebuah negara yang agak baru berkecimpung dalam sektor pelancongan, negara kita seharusnya dapat mengambil pengiktirafan daripada apa yang berlaku kepada negara-negara yang terdahulu melibatkan diri dalam industri ini. Bentuk pembangunan yang baik ialah

pembangunan pelancongan yang dapat memberikan kebaikan kepada manusia dan alam semulajadi sebagai tanda syukur kepada Pencipta. Sekaligus dapat mencapai matlamat utama dasar pelancongan negara untuk meningkatkan nilai pelancongan dengan cara memaksimumkan faedah sosio ekonomi yang dihasilkan daripada pelancongan di samping meminimalkan kesan-kesan negatif ke atas pertumbuhan yang tidak dikawal dan tidak dikekalkan.

Senario umum pelancongan dunia

Bilangan pelawat dan pelancong yang menjalankan perjalanan bagi tujuan mengisi masa lapang adalah meliputi di antara dua per-tiga dan tiga per-empat daripada jumlah pelancong keseluruhan. Namun, secara pastinya ia dipecahkan kepada sejumlah bilangan yang berbeza di seluruh dunia. Keadaan ini merupakan perspektif sebenar dalam pergerakan antarabangsa. Melalui World Tourism Organization (WTO) pada tahun 1996 telah mengenal pasti bahawa pelancong domestik adalah meliputi sepuluh kali ganda daripada kumpulan yang membelanjakan wang bagi tujuan pelancongan. Manakala, bagi negara-negara besar seperti Amerika Syarikat, pelancong domestik adalah merupakan kumpulan yang terbesar kerana wujudnya faktor dalaman yang kuat dan kemudah sampaian dari satu destinasi ke satu destinasi yang lain dengan mudah. Contohnya di Eropah, catatan WTO menunjukkan enam puluh peratus daripada semua kedatangan pelancong adalah merupakan pelancong domestik pada tahun 1995. Namun begitu, keutamaan pelancong antarabangsa adalah merupakan kumpulan pelancong sasaran yang dirasakan amat penting bagi peningkatan ekonomi sesebuah negara. Situasi yang sama dilihat dengan pilihan dan citarasa individu untuk memilih suasana yang berbeza daripada persekitaran hariannya. Keadaan ini dapat dilihat dengan kesanggupan para pelancong untuk membuat perjalanan dari Canada ke Carribean atau pun dari United Kingdom ke negara-negara yang bersempadan dengan Maditerranean. Namun begitu, corak perjalanan pelancong dari negara Perancis adalah berbeza kerana mereka lebih gemar menghabiskan masa mereka dan mengadakan aktiviti pelancongan di negara sendiri memandangkan terdapat kepelbagaian suasana, cuaca dan corak kehidupan di negara asal mereka sendiri (Elliot, 1991) dengan sebahagian alasannya juga disebabkan oleh taraf sosio ekonomi mereka yang membolehkan mereka mempunyai rumah ke-dua bagi tujuan percutian.

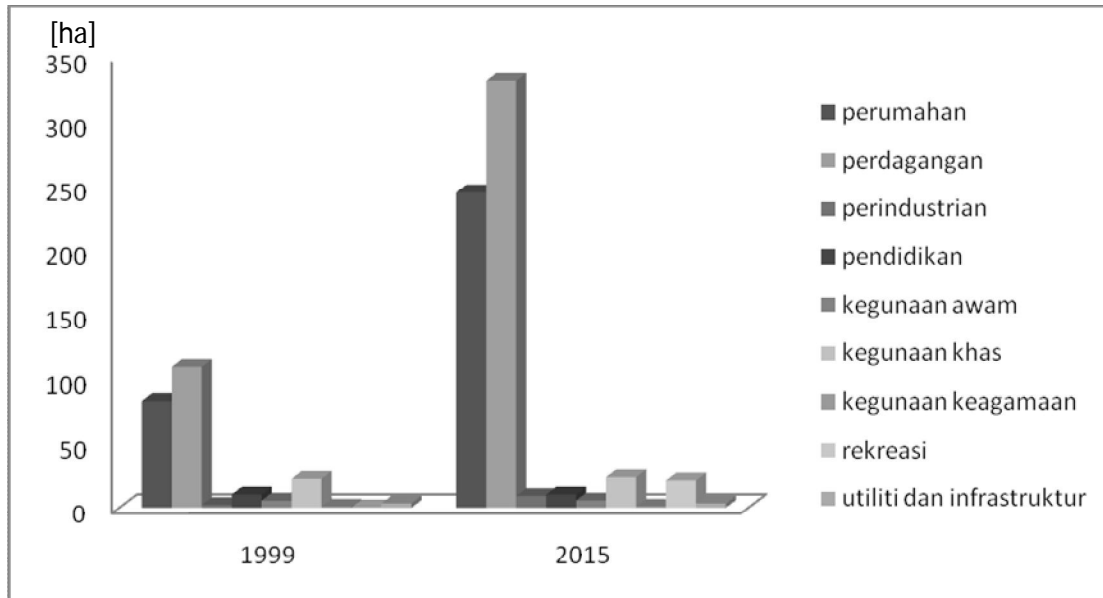
Latar belakang kawasan dan kepentingan kajian

Pulau Pangkor terletak di negeri Perak di pesisiran laut Melaka iaitu pada garis lintang $4^{\circ} 12' 50''$ Utara dan garis bujur $100^{\circ} 34' 30''$ Timur dengan keluasan 2,200 hektar (22km^2). Sungguhpun begitu, kini hanya sepuluh peratus sahaja kawasan yang dihuni dan dibangunkan daripada keseluruhan kawasan Pulau Pangkor (termasuk kawasan Pangkor Laut) iaitu sebanyak 236.7 hektar pada tahun 1999 membawa kepada pembangunan masa hadapan dengan unjuran ke arah 650.88 hektar pada tahun 2015. Justeru, kawasan yang boleh dihuni hanyalah sekitar 2.2 km^2 hingga 6.5km^2 sahaja sehingga lima tahun akan datang seperti yang ditunjukkan dalam Rajah 1. Penduduknya berjumlah kira-kira 170,000 orang pada tahun 2010 (kajian lapangan, 2010)¹ dengan nisbah antara kaum Melayu, Cina dan India sebanyak 40:50:10. Pulau Pangkor merupakan salah satu zon pelancongan terpenting yang terdapat dalam daerah Manjung di samping zon yang merangkumi Pulau Sembilan dan sepanjang kawasan pesisiran pantai daerah.

Terdapat lima tarikan utama pelancong ke Pulau Pangkor yang melibatkan kawasan pesisir pantai, pulau-pulau peranginan, tempat-tempat bersejarah, kawasan hutan lipur dan aktiviti

¹ Data diperolehi dan dikemaskini daripada balai polis dan klinik kesihatan Pulau Pangkor, Jun 2010.

kebudayaan. Anugerah alam yang unik dan menarik ini amat sesuai untuk menjadikan Pulau Pangkor sebagai sebuah destinasi tarikan kepada junjungan pelancong domestik dan antarabangsa.

Sumber: Rosniza Aznie, 2002, JPBD Perak 2000 dan JPS Perak 2002.

Rajah 1. Taburan guna tanah di Pulau Pangkor 1999 dan 2015

Rasional pemilihan Pasir Bogak, Teluk Dalam dan Teluk Nipah adalah disebabkan faktor perkembangannya yang pesat dikhuatiri akan menyebabkan destinasi tersebut tidak lagi berjaya menampung tekanan fizikal yang dihadapi. Kawasan kajian menghadapi persaingan hebat bukan sahaja dari destinasi lain dalam negara seperti Pulau Langkawi dan Pulau Pinang, tetapi juga dari negara-negara jiran seperti Singapura, Thailand (Koh Samui dan Phuket) dan Indonesia (Bali, Binta dan Belitung). Pasir Bogak dan Teluk Nipah telah menunjukkan terdapat banyak pembangunan yang tidak terancang di kawasan ini akibat kepesatan dan permintaan pelancong yang bertumpu di ke dua-dua pantai yang disebabkan oleh faktor lokasi yang berhampiran dengan jeti Pangkor dan mempunyai kemudahan awam yang dapat menghubungkan para pelancong ke destinasi ini dengan mudah. Bahkan akibat bertambahnya projek-projek pelancongan di kedua-dua pantai tersebut telah menyebabkan keadaan semula jadi seperti flora dan fauna terancam serta mengakibatkan hilangnya imej alam semula jadi. Hasil daripada laporan Majlis Daerah Manjung telah menunjukkan bahawa pembangunan yang tidak terkawal di kawasan tersebut juga telah menimbulkan impak negatif ke atas alam sekitar iaitu hasil daripada aktiviti pelancongan seperti peningkatan pengeluaran air limbah di sekitar Pulau Pangkor yang menyebabkan pencemaran marin; kaedah pelupusan sisa pepejal di Pulau Pangkor akan terus mempamerkan pencemaran; dan kerja tanah yang berlebihan di kawasan pantai mengakibatkan pencemaran lumpur dan keladak pada laut. Manakala Teluk Dalam pula akan menjadi kawasan perbandingan dalam aspek eksploitasi sumber pantai dan kedatangan pelancong. Ini kerana, adalah didapati pantai Teluk Dalam merupakan destinasi yang berkembang pesat di Pulau Pangkor dengan kawalan pembangunan oleh pihak Pangkor Dalam Resort dan lokasinya yang agak jauh daripada jeti dan hanya boleh dinikmati oleh pelanggan hotel semata-mata.

Isu dan masalah yang serius bagi mengukuhkan lagi fokus kajian ini adalah kerana, Pulau Pangkor walaupun sudah terkenal di seluruh Malaysia sebenarnya masih lagi memerlukan perhatian yang serius terutama dari segi kebersihan dan layanan pemandu teksi (van) yang beroperasi di sana. Bayaran teksi di Pulau Pangkor juga terlalu tinggi (mahal) jika dibandingkan dengan tempat yang dikunjungi. Purata sebuah van yang boleh membawa kira-kira 12 orang penumpang mengenakan tambang terendah RM60.00 hingga RM120.00 bagi satu perjalanan, sedangkan tempat yang dituju adalah tidak jauh (sekitar 300 meter ke 2 kilometer) seperti di Batu Bersurat, Kota Belanda, Model Tembok China dan juga kilang membuat makanan laut seperti sotong dan ikan masin. Manakala dari segi kebersihan pula, keadaan pekan Pangkor masih lagi dikategorikan sebagai kurang bersih. Laluan di tempat-tempat penginapan dipenuhi panorama yang tidak sedap mata memandang dan keadaan jalannya yang rosak, berlubang dan ditakungi air di merata tempat. Oleh yang demikian, selaras dengan hasrat kerajaan negeri Perak untuk membuka kedai bebas cukai di Pulau Pangkor, maka langkah-langkah yang serius dan berkesan patut ditekankan dalam usaha menjadikannya sebagai Langkawi ke dua di Malaysia. Sehubungan dengan itu, fokus kajian adalah untuk menilai keupayaan menampung fizikal yang merangkumi segala isu yang telah disebutkan terdahulu melalui persepsi dan kepuasan pengunjungnya.

Metodologi kajian

Kajian ini dijalankan berdasarkan sampel yang dipilih daripada tiga buah kawasan pelancongan di Pulau Pangkor iaitu Teluk Dalam, Teluk Nipah dan Pasir Bogak. Pemilihan kawasan ini adalah berdasarkan kepada perbezaan ciri-ciri pelancongnya. Pasir Bogak dan Teluk Nipah merupakan kawasan tumpuan pelancong domestik berikutan penawaran perkhidmatan pelancongan bertaraf bajet yang banyak terdapat di kawasan tersebut. Manakala, kawasan teluk Dalam pula merupakan kawasan tumpuan pelancong antarabangsa berikutan pelbagai kemudahan bertaraf lima bintang disediakan berserta dengan keselesaan (*privacy*) mereka yang lebih tinggi di kawasan tersebut. Walau bagaimanapun, Pasir Bogak merupakan sebuah kawasan pelancongan yang menjadi tumpuan masyarakat Cina (pelancong domestik) berikutan kepelbagaian pilihan makanan, perkhidmatan dan tempat tinggal milikan bukan Melayu yang tinggi di kawasan tersebut. Teluk Nipah pula lebih didominasi oleh pelancong Melayu (pelancong domestik) kerana terdapat banyak penawaran perkhidmatan bagi tujuan pelancongan ini disediakan oleh penduduk tempatan Melayu di kawasan tersebut. Seramai 121 orang pelancong telah terpilih menjadi responden, namun hanya 100 sahaja yang dapat dianalisis berikutan terdapat banyak data yang didapati tidak lengkap dan dikhuatiri akan menjejaskan hasil penemuan kajian ini. Jadual 1. menunjukkan pecahan bilangan responden mengikut kawasan kajian.

Jadual 1. Jumlah pelancong di kawasan kajian, Pulau Pangkor, 2010

Responden	Teluk Nipah	Pasir Bogak	Teluk Dalam	Jumlah Pelancong
Jumlah (orang)	37	36	27	100

Sumber : Disesuaikan daripada kajian lapangan Jun, 2010

Kajian ini dijalankan berdasarkan kaedah soal-selidik terhadap sampel yang berjumlah 100 orang Pelancong (Azizi Yayaha, 2007). Kaedah persampelan yang akan digunakan ialah Persampelan Rawak Mudah. Melalui kaedah ini, setiap unsur dalam populasi (N) yang dikaji mempunyai peluang yang sama untuk dipilih. Keadah ini melibatkan pemilihan secara rawak

sejumlah unsur yang diperlukan sebagai sampel daripada satu senarai unsur yang terdapat dalam populasi atau kerangka persampelan. Sampel yang dipilih itu harus mempunyai unsur yang sama cirinya dengan ciri populasi secara keseluruhan. Prosedur analisis data yang diperolehi daripada kawasan kajian ialah melalui kaedah Regresi yang merupakan satu teknik statistik yang boleh menghasilkan perhubungan bukan sahaja di antara satu pembolehubah dengan satu pembolehubah lain tetapi juga antara satu pembolehubah dengan beberapa pembolehubah yang lain. Dalam analisis ini pembolehubah-pembolehubah diklasifikasikan kepada dua jenis iaitu pembolehubah bebas dan pembolehubah bersandar.

Analisis regresi berbagai arah

Pemilihan analisis Regresi Berbagai Arah bagi kajian ini dibuat berdasarkan keupayaan kaedah ini membuat analisis terhadap hubungan antara satu pembolehubah bebas dengan satu set pembolehubah bersandar ataupun pembolehubah yang dijangkakan. Kaedah ini juga berupaya membekalkan ulasan kepada set data yang ingin dihuraikan, menguji hipotesis bagi menentukan kekuatan perhubungan antara pembolehubah. Kaedah ini juga boleh digunakan bagi tujuan unjuran berdasarkan maklumat yang terdapat pada beberapa pembolehubah bersandar tertentu. Kaedah regresi yang digunakan dalam kajian ini adalah kaedah stepwise kebelakang (*backward stepwise*). Kaedah ini merupakan salah satu teknik yang dapat digunakan bagi menentukan paras signifikan sesuatu perhubungan.

Hasil kajian

Ciri demografi pelancong yang diambilkira dan dibincangkan adalah berkaitan dengan umur, taraf perkahwinan, tahap pendidikan dan negeri asal seperti ditunjukkan dalam Jadual 1.

(a) Ciri demografi pelancong

Kajian mendapati (Jadual 2) Pulau Pangkor merupakan pulau percutian keluarga. Sebanyak 73 keluarga yang datang ke Pulau Pangkor pada masa kajian dijalankan mendominasi lebih daripada 90 peratus di kalangan pelancong pada usia sekitar 21 hingga 55 tahun dan ke atas. Kajian ini juga mendedahkan bahawa kebanyakan pelancong ke destinasi pilihan ini merupakan kumpulan yang bekerja sama ada peniaga, kumpulan professional dan lain-lain. Manakala terdapat sebanyak 28 peratus daripada kumpulan umur 21 hingga 25 tahun merupakan pelajar daripada empat buah institusi awam dan swasta tempatan yang masing-masing datang secara berkumpulan bagi tujuan menjalankan kajian di atau bercuti di kawasan ini. Kumpulan pelajar yang menjalankan penyelidikan telah menyewa rumah secara mingguan daripada penduduk tempatan bagi memudahkan tugas mereka di jalankan. Manakala bagi kumpulan sedang bercuti iaitu terdiri daripada lapan orang pelajar berbangsa Cina dan tiga orang pelajar antarabangsa daripada German menginap di motel di kawasan Pasir Bogak.

(b) Ciri-ciri lawatan

Maklumat-maklumat yang diperolehi tentang ciri-ciri lawatan secara amnya tentang tujuan lawatan dijalankan, destinasi bertolak, mod penginapan, mod pengangkutan, sumbermaklumat dan lain-lain yang dapat menjawab persoalan “mengapa, bila, apa, dan kenapa” lawatan tersebut dijalankan. Hasil kajian mendapati, tren kedatangan pelancong ke Pulau Pangkor pada tahun 2010 ini masih sama dengan tren kedatangan pelancong pada sepuluh tahun terdahulu (Rosniza Aznie, 2002). Majority kedatangan pelancong adalah untuk berehat dan beriadah. Golongan ini mewakili

72 peratus iaitu termasuk mereka yang berehat mengambil kesempatan daripada urusan rasmi atau perniagaan, manakala selebihnya adalah terdiri daripada kupulan pelajar yang menjalankan penyelidikan atau bercuti.

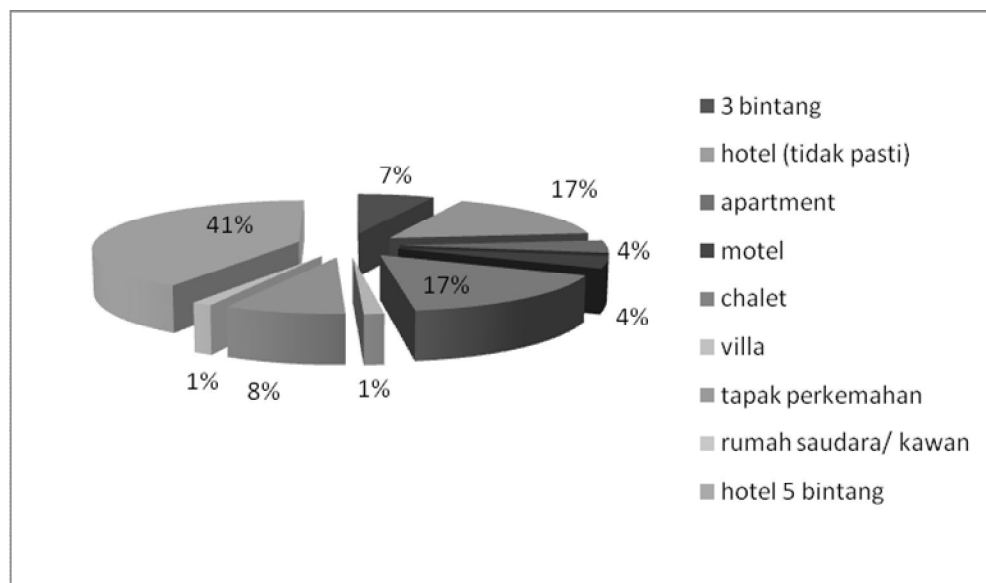
Majoriti responden didapati datang melalui pintu-pintu masuk yang terdapat dalam negara iaitu dari negeri-negeri utara seperti Kedah, Pulau pinang dan Perak serta di selatan seperti Kuala Lumpur dan Selangor. Secara keseluruhannya, pelancong domestik tertinggi adalah daripada penduduk negeri Perak sendiri iaitu mewakili 38 peratus yang memilih sama ada percutian harian atau percutian bermalam selama satu malam sahaja (cuti hujung minggu). Bagi kumpulan pelancong antarabangsa, pelancong dari negara timur Tengah dan Singapura merupakan kumpulan tertinggi iaitu masing-masing mewakili sebanyak 30 peratus daripada jumlah kedatangan pelancong ke Teluk Dalam. Kesemua pelancong antarabangsa yang menginap di Teluk Dalam iaitu di Teluk Dalam Resort menggunakan perkhidmatan internet (*online*) untuk pakej penginapan di pulau ini. Pada pendapat mereka, tempahan melalui online merupakan jalan termudah dan paling selamat untuk mereka datang tanpa perlu risau tentang sebarang perbelanjaan tambahan (75 peratus daripada responden).

Jadual 2. Ciri responden di Pulau Pangkor

Profil Responden	Peratus (<i>n</i> =100)
<i>Jantina</i>	
Lelaki	32
Perempuan	68
<i>Umur</i>	
16-20	8
21-34	25
35-45	33
45-55	29
>55	5
<i>Taraf Perkahwinan</i>	
Bujang	23
Berkahwin	73
Janda/Duda/Berasingan	4
<i>Pendidikan</i>	
Tidak Bersekolah	0
Sekolah Rendah	0
Sekolah Menengah	44
Diploma/Ijazah	56
<i>Daerah/Negeri Asal</i> (Teluk Nipah dan Pasir Bogak)	
Kedah	12
Perak	38
Perlis	1
Kuala Lumpur	3
Selangor	15
Terengganu	1
German	3
<i>Negara Asal</i> (Teluk Dalam)	
Timur Tengah	8
Amerika Syarikat	2
German	4

Korea	5
Singapura	8
<i>Kumpulan Pekerjaan</i>	
Sokongan	23
Akademik	13
Perniagaan Sendiri	12
Profesional	19
Pesara	5
Lain-lain	28

Jangkamasa menetap yang paling lama ialah selama 2 hingga 4 hari iaitu mewakili 33 % (kecuali bagi kumpulan pelajar yang mengadakan kajian dan penyelidikan). Ini bersesuaian dengan kajian yang pernah dijalankan oleh lembaga Penggalak pelancong Malaysia (MTPB) pada tahun 1992 dan Rosniza Aznie pada tahun 2002. Tren lawatan ini dilihat seolah-olah mengikut jejak langkah Pulau Langkawi. Manakala tren kedatangan pelancong di Pulau Pangkor iaitu di Teluk Nipah dan Pasir Bogak dilihat mewakili tren kedatangan pelancong domestik secara harian iaitu hanya datang bagi tujuan berkelah atau berehat di kawasan tersebut dan menginap di sekitar Lumut atau terus menuju ke destinasi lain. Keadaan ini dipengaruhi oleh kemudahsampaian dan juga infrastruktur di kawasan kajian yang masih lagi memerlukan banyak penambahbaikan. Walaupun jarak di antara Teluk Nipah, Pasir Bogak dan pekan Pangkor adalah tidak jauh (radius satu hingga tiga kilometer), namun bentuk muka bumi geografinya yang berlingkar mengelilingi keseluruhan pulau pada waktu malam tanpa ada lampu jalan yang mencukupi membahayakan pengunjung dan pelancong. Apatah lagi dengan menggunakan motosikal sebagai pengangkutan sewa di kawasan kajian. Mod penginapan pelancong dimuatkan dalam Rajah 2.

(n=62; nilai hilang=1)

Rajah 2. Mod penginapan pelancong

(c) Pendapat pelancong tentang perubahan yang terdapat di Pangkor

Dari segi pengalaman melancong, sebanyak 53 peratus responden melancong ke Pulau Pangkor untuk kali pertama. Ini menunjukkan wujudnya kejayaan dan daya tarikan tersendiri Pulau Pangkor sebagai pelancongan pulau atau pelancongan eko. Melalui responden yang pernah melancong ka Pulau Pangkor (n=47) mendapati bahawa kebersihan di kawasan perkemahan iaitu

di kedua-dua pantai Teluk Nipah dan Pasir Bogak adalah tidak berubah. Terdapat banyak sampah dan sisa bekalan perkelahan di sepanjang kawasan pantai. Malahan di kawasan pantai Pasir Bogak yang mengalami kesan hakisan yang besar telah mengakibatkan jumlah perenang amat berkurangan daripada masa lawatan pertama atau lawatan terdahulu. Di sekitar Hotel Sea View iaitu di kawasan pantai Pasir Bogak juga didapati terdapat banyak bangunan penginapan bajet, restoren makanan Cina dan pembangunan tidak terancang yang menyukarkan pengunjung untuk berehat dan bersantaidi tepi pantai. Ini kerana nilai ambang bagi kawasan pantai Pasir Bogak telah menjadi tepu dan mengakibatkan pengunjung merasa tidak selesa dan tidak *privacy*.

Manakala bilangan tertinggi bagi tahap perubahan di pantai Pasir Teluk Nipah pula menunjukkan sememangnya kawasan perkelahan adalah tidak mengalami perubahan yang ketara semenjak kedatangan mereka yang terdahulu. Sungguhpun begitu, terdapat banyak pembangunan baru yang telah dan sedang rancak dibina sehingga menghadkan pengunjung terpaksa bersesak-sesak hanya di kawasan pantai sahaja. Pengunjung tidak lagi mampu untuk mengadakan khemah di kawasan berseberangan jalan kerana telah dimiliki oleh penjaja atau peniaga lain sama ada secara sah atau sebaliknya.

(d) Pendapat pelancong terhadap aktiviti-aktiviti pelancongan di Pulau Pangkor

Secara keseluruhan, aktiviti kedatangan pelancong di Pulau Pangkor ialah bagi tujuan berenang, berehat, snorkel, *jungle tracking/ nature walk, scuba diving*, berkhemah, berjemur dan juga aktiviti lain berasaskan air seperti "*water scooter*". Manakala, aktiviti memberi makan kepada ikan sebagaimana yang dimasyurkan di pulau-pulau peranginan lain di Malaysia tidak menjadi pilihan pelancong di kawasan kajian ini.

(i) Mod pengangkutan:

Pendapat pelancong terhadap mod pengangkutan terbahagi kepada dua bahagian iaitu mod pengangkutan inter dan intra Pangkor. Bagi mod pengangkutan inter Pangkor, mod pengangkutan utama ialah menggunakan feri dan sangat berpuas hati dengan perkhidmatan yang ditawarkan. Manakala, bagi mod pengangkutan intra Pangkor, pelancong antarabangsa yang tinggal di Teluk Dalam Resort secara keseluruhannya amat berpuas hati dengan pengangkutan yang disediakan oleh pihak hotel sebaik sahaja mereka tiba di jeti Pangkor. Manakala bagi pelancong domestik yang memilih untuk menaiki teksi (van), 80 peratus daripada keseluruhan responden tersebut tidak berpuas hati dengan tambang yang dikenakan. Bagi mereka yang memilih untuk menyewa kenderaan sepanjang berada di kepulauan ini, motosikal sewa disediakan pada kadar yang berpatutan kepada mereka (65 peratus).

(ii) Aktiviti pengunjung:

Jenis-jenis aktiviti yang dikaji dibahagikan kepada aktiviti pelancongan menggunakan tenaga yang rendah kepada tinggi serta aktiviti luaran (*outdoor*). Berdasarkan kajian menunjukkan kesemua responden menyatakan rasa tidak puas hati dengan aktiviti pembuangan sampah di merata-rata tempat. Manakala, aktiviti yang diterima oleh para pengunjung di pantai pasir bogak ialah berjalan di atas terumbu karang serta memandu *water scooter* iaitu masing-masing mewakili 37%. Aktiviti pilihan di kawasan Teluk Nipah ialah berenang dan menaiki bot melihat kawasan terumbu karang iaitu masing-masing meliputi 35% dan 55%. Seterusnya di kawasan Teluk Dalam, pelancong memilih aktiviti mengutip atau memungut cengkerang dan juga mengalami aktiviti scuba diving dan snorkeling di kawasan laut berhampiran dengan melalui perkhidmatan pemandu pelancong (72%).

(iii) Kemudahan infrastruktur dan utiliti:

Kemudahan perhubungan seperti wifi dan wartel didapati telah meningkat melalui hasil peninjauan. Walau bagaimanapun, pelancong domestik amat tidak berpuas hati terhadap

kemudahan telefon awam di Teluk Nipah dan Pasir Bogak (35%). Secara menyeluruh sememangnya kesemua pelancong mengakui memiliki telefon bimbit, walau bagaimanapun kadangkala mereka memerlukan perkhidmatan telefon awam bagi menghubungi keluarga sekiranya telefon mereka tidak dapat digunakan. Bagi kemudahan tempat rehat dan kemudahan kualiti air dan aksesibiliti ke pantai menerima pilihan tertinggi tahap ketidakpuasan pelancong. Ini berikutan tujuan sebenar mereka untuk menikmati ruang pantai dan laut bagi tujuan riadah dan istirehat bersama keluarga.

Perbincangan, analisis dan penemuan

Kemampuan sesebuah kawasan pantai atau kawasan pelancongan adalah dengan melihat bahawa kemudahan dan kemewahan sumber alam tersebut mampu untuk dinikmati oleh generasi akan datang. Kegagalan kawalan akibat tindakan semulajadi seperti proses luluhan, hakisan pantai dan juga perubahan ekosistem merupakan tanggungjawab yang besar terhadap pihak berkepentingan untuk memastikan keunikan dan keselamatannya. Sungguhpun begitu, kerakusan manusia pula untuk meraih keuntungan daripada industri pelancongan di Pangkor telah membawa kepada banyaknya pembangunan yang tidak terancang. Sehingga kini terdapat 42 buah hotel dan chalet di Pulau Pangkor yang berdaftar dan memberikan penawaran sekitar 2300 bilik keseluruhannya (Kajian lapangan, 2010). Namun, masih terdapat lagi ruang perkhemahan, perniagaan, kedai makanan (gerai), bilik sewa dan rumah penginapan bajet yang dibuka saban hari bagi menampung jumlah permintaan pelancong. Justeru melalui saiz, kawasan potensi pembangunan Pangkor yang hanya seluas 160 hektar iaitu hanya 7.6% sahaja daripada keluasan keseluruhan Pangkor perlu menampung sehingga 5000 pengunjung pada hujung minggu dan mencecah lebih 10,000 orang pengunjung pada cuti persekolahan dan perayaan menunjukkan bahawa Pangkor telah mengalami kadar keupayaan menampungnya yang tepu bagi keperluan pelancong. Dalam konteks pembangunan ini, perancangan pelancongan yang mampan haruslah digarapkan agar keunikan, keaslian dan juga keindahan Pangkor akan tetap dinikmati oleh generasi akan datang. Getz (1987) pernah menegaskan bahawa perancangan pelancongan merupakan satu proses berasaskan kepada penyelidikan dan penilaian berterusan yang mengoptimalkan kepuasan pelancong tanpa mengabaikan kualiti alam sekitar dan juga kebajikan penduduk setempat. Justeru, perancangan pelancongan yang ideal bersesuaian dengan norma dan corak pembangunan pelancongan ketimuran berasaskan sumberdaya laut dan kepulauan haruslah diteliti dan dilaksanakan oleh semua pihak berkepentingan; sama ada penduduk kampung, pentadbir dan juga pengusaha. Menurut Inskeep (1991) terdapat empat belas faktor yang menjelaskan betapa pentingnya perancangan pelancongan disesebuah kawasan (seperti ditunjukkan dalam Rajah 3).

Sumber: Diubahsuai daripada Inskeep E (1991)

Rajah 3. *Kepentingan perancangan pelancongan di Pulau Pangkor*

Rajah 3 menunjukkan terdapat empat belas sebab utama mengapa perancangan pelancongan harus dilaksanakan. Secara umum, industri pelancongan merupakan industri yang masih baru berbanding dengan industri-industri lain di dunia. Walaupun aktiviti pelancongan mula disedari bermula dengan kegiatan pengembaraan manusia dari satu tempat ke satu tempat yang lain dengan pelbagai kaedah dan tujuan sebelum tahun 1950an, namun industri ini hanya mula berkembang pada 1950an iaitu selepas Perang Dunia Kedua berlaku (1941-1945) yang menjadi satu aktiviti antarabangsa terpenting, disokong dengan pembangunan dalam bidang pengangkutan udara, darat dan laut, kemudahan melancong secara berkelompok serta pelbagai kemudahan lain yang disediakan oleh setiap negara. Manakala di Malaysia pula, perkembangan industri pelancongan ini pada tahun-tahun 1980an hingga 1990an begitu memuncak dan telah berkembang lebih tiga kali ganda dalam purata pertumbuhan dunia di Asia Timur dan rantau Pasifik. Industri pelancongan di Malaysia telah mencatatkan sebanyak 22 peratus pertumbuhan di antara 1989 hingga 1991 kepada industri pelancongan ini (JPBD Perak, 1994).

Menariknya tentang industri ini ialah ia bukan hanya melibatkan lokasi dan sumberdaya seperti sumber alam, warisan dan budaya sebagai produk pelancongan, bahkan ia melibatkan pembangunan in situ dan kesannya secara langsung dan tidak langsung kepada pelancong dan penduduk tempatan. Industri ini merupakan industri yang rumit, sensitif dan melibatkan sumber daya yang terhad. Justeru tanpa perancangan yang stabil dan sistematik dikuatiri akan memendekkan jangka hayat industri ini di sesebuah destinasi pelancongan. Aspek pembangunan in situ yang dapat dikesan melalui perancangan pelancongan ialah melibatkan reruang itu sendiri sebagai produk utama, perancangan bagi penyediaan kemudahan infrastruktur,

kemudahsampaian, penyediaan tapak bagi tujuan pemasaran produk pelancongan dan sudah pastilah dengan kawalan pembangunan mengikut piawaian yang digariskan mengikut peruntukan perundangan di Malaysia. Di samping itu, industri pelancongan ini juga membawa banyak kesan yang positif kepada pembangunan dan penjana pendapatan negara. Kawasan yang hanya merupakan kawasan terpencil atau kawasan luar bandar memerlukan peningkatan pelbagai kemudahan awam bagi menampung aktiviti pelancongan, rupa landskap kawasan akan diperindahkan dengan landskap lembut dan kejur. Malahan ia meningkatkan juga pendapatan tempatan, negeri dan negara.

Pelancongan peringkat antarabangsa misalnya kini memasuki era yang lebih gemilang dan ia menawarkan peluang ekonomi dan sosial yang besar bagi negara-negara seperti Malaysia untuk menerokainya. Menurut WTO, kedatangan pelancong dunia dalam tempoh sepuluh tahun telah meningkat hampir dua kali ganda iaitu seramai 293 juta orang pada tahun 1983 kepada 500 juta orang pada tahun 1993. Manakala perbelanjaan mereka telah meningkat hampir tiga kali ganda iaitu sebanyak RM256.5 bilion pada tahun 1983 kepada RM775.2 bilion pada tahun 1993. Seterusnya, daripada jumlah tersebut, kedatangan pelancong di rantau Asia Timur dan Pasifik telah meningkat hampir tiga kali ganda iaitu seramai 24.7 juta orang pada tahun 1993 kepada 70 juta orang pada tahun 1994. Apa yang menakjubkan ialah perbelanjaan mereka telah meningkat hampir lima kali ganda iaitu sebanyak RM28.3 bilion pada tahun 1983 kepada RM135.0 bilion pada tahun 1994. Dalam tempoh sepuluh tahun tersebut didapati pertumbuhan pendapatan tukaran asing daripada eksport barangan sebanyak tujuh peratus dan perkhidmatan perniagaan sebanyak sepuluh peratus. Keadaan tersebut sekaligus telah melonjakkan sumbangan kepada pendapatan ekonomi dunia sebanyak USD2.1 bilion pada tahun 1950 kepada USD 634.7 bilion pada tahun 2004 (WTO, 2005).

Ringkasnya, perancangan pelancongan merupakan satu perancangan yang menyeluruh melibatkan pelbagai komponen bagi memenuhi kumpulan sasarannya iaitu pelancong (sama ada pelancong domestik atau antarabangsa). Ini kerana, dengan penyelidikan, pemantauan dan perancangan yang teliti dan mengambilkira semua komponen pembangunan dalam perancangan pelancongan seperti tarikan dan aktiviti pelancong, penginapan, industri dan perusahaan, infrastruktur, pengangkutan, hospitaliti dan lain-lain sudah pasti akan dapat meningkatkan industri pelancongan di sesebuah kawasan terutamanya di Pulau Pangkor ini. Bukan itu sahaja, perancangan pelancongan juga merupakan satu perkara yang amat penting kerana semua elemen yang disasarkan kepada para pelancong itu juga haruslah mengambil kira kepentingan dan keperluan penduduk tempatan untuk dikongsi bersama. Justeru, melalui kajian ini didapati bahawa pendapat dan tingkat kepuasan pelancong adalah amat penting kerana ia merupakan cermin kepada kejayaan atau kegagalan sesebuah destinasi itu menawarkan produk pelancongan sebagaimana yang mereka harapkan.

Rumusan

Pelancongan dan kepesatannya sememangnya mewujudkan pelbagai kesan positif mahupun negatif dalam pembangunan komuniti. Dalam konteks persepsi dan tingkat kepuasan pelancong di Pulau Pangkor ini dilihat telah membawa kepada kedua-dua elemen tersebut. Positifnya industri pelancongan ini kerana ia bukan hanya membuka peluang pekerjaan dalam pelbagai bidang kepada semua penduduk Pangkor umumnya. Tetapi juga membantu menjana pendapatan tempatan, negeri dan negara. Penduduk tempatan tidak lagi menjadi nelayan sepenuh masa sekiranya tidak terlibat dalam sektor pekerjaan bergaji, malahan mereka telah mula dapat memasarkan kemahiran dan produk mereka ke seluruh negeri dan negara. Proses pembangunan pelancongan juga haruslah melibatkan penduduk sama ada secara langsung atau tidak langsung

dan juga dalam proses membuat keputusan (Timothy, 1999). Bagi pelancong pula, kawasan Pasir Bogak dan Teluk Nipah tidak mampu memberikan kepuasan maksima seperti imej yang tergambar oleh mereka sebelum sampai ke Pulau peranginan ini. Ini kerana, terdapat banyak keperluan kemudahan awam dan ciri-ciri keselamatan pelancong yang harus dinaik taraf. Sebaliknya bagi pelancong yang berada di Teluk Dalam merasa sangat puas hati dan sudah pasti ingin datang semula ke Pangkor pada masa akan datang. Sekiranya kepuasan yang diterima oleh pelancong di Teluk Dalam adalah melibatkan sejumlah kos tambahan bagi mendapatkan layanan bertaraf lima bintang, maka pihak berkepentingan di kawasan-kawasan lain di sekitar Pulau Pangkor harus mengambil iktibar dan menjadikannya satu pelan tindakan dalam strategi perancangan pembangunan di Pulau Pangkor pada masa akan datang.

Penghargaan

Penghargaan kepada Pusat Pengajian Sains Sosial, Pembangunan & Persekitaran, Fakulti Sains Sosial & Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia; Prof Abdul Rahim Md Nor selaku Ketua Projek (Kumpulan Penyelidikan Jatidiri Kebangsaan, Negara Bangsa, Kepelbagaian Budaya dan Globalisasi); dan Prof. Dr Badaruddin Mohamed (USM).

Rujukan

- An Foras Forbatha (1973) A planning and conservation study. Brittas Bay.
- Andronicou (1983) Case study - Selecting and planning for tourists – Case of Cyprus. International Journal of Tourism Management.
- Bailey KD (1984) Kaedah penyelidikan sosial. DBP, Kuala Lumpur.
- Boo E (1990) Ecotourism: The potentials and pitfalls, 2 Vols., World Wildlife Fund. Washington D.C.
- Che Ani M, Mohamad Amin MI, Mohd Rushdi I. Mohd Iskandar Zulkarnain MS (eds) Keusahawanan pelancongan: Potensi dan isu-isu semasa (Koleksi Rencana). Penerbit Universiti Utara Malaysia, Sintok.
- Douglas P (1989) Tourist development. Longman Singapore Publishers (Pte) Ltd.
- Getz D (1987) In: Pearce DG (1995) Tourism today: A geographical analysis (2nd Ed.). Longman.
- Hamidi I, Tuan Pah Rokiah SH, Johan AI (Penyelenggara) (2009) Pengurusan persekitaran dan pelancongan di Malaysia: Konsepsi dan kajian. Penerbit Universiti Utara Malaysia, Sintok.
- Inskeep E (1991) Tourism planning: An integrated and sustainable development approach.: Van Nostrand Reinhold, New York.
- IUOTO (1963) Conference on international travel and tourism. United Nation, Geneva.
- Johan AI, Mohamad Zaki A (2008) Perancangan dan pembangunan pelancongan. Penerbit Universiti Utara Malaysia, Sintok.
- JPBD Perak (1994) Pangkor tourism development study. Main Report 1994. JPBD Perak.
- JPBD Perak (2000) Laporan pemeriksaan Rancangan Struktur Daerah Manjung (1991-2010). JPBD Perak.
- Kadir Din, Jabil Mapjabil (eds) (2010) Tourism research in Malaysia: What, which and so what? Universiti Utara Malaysia Press, Sintok.
- Mohd Radzi Mohd Zin (2000) Pangkor janjikan percutian menarik [cited 13 January 2000]. Available from: <http://www.Utusan.my>.

- Morshidi Sirat, Hassan Naziri Khalid, Abibullah Hj. Samsudin (1993) Pelancongan dalam pembangunan setempat: Bolehkah ia kekal? Kertas Kerja Berkala. Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan No. 5. Universiti Sains Malaysia
- Muhammad 'Uthman El-Muhammady (1995) Prinsip dan dasar pelancongan dari perspektif Islam. Kertas Kerja yang dibentangkan dalam Seminar Kebangsaan: Pelancongan dari perspektif Islam. Hyatt Regency. Kuantan 4-5 September 1995. (Ms1-2)
- O'Reilly AM (1991) *Tourism carrying capacity*. The Heinemann, New York.
- Pembentangan Bajet 2011 (2010) [cited 20 Februari 2011]. Available from: <http://www.Treasury.Gov.My/Pdf/Bajet/Ub11.Pdf>.
- Rosniza Aznie CR (2002) Keupayaan daya tampung fizikal di Pulau Pangkor (Master thesis). Pusat Pengajian Perumahan, Bangunan dan Perancangan. Universiti Sains Malaysia.
- World Tourism Organization (1981) *Technical handbook on the collection and presentation of domestic and international tourist statistics: Introduction*. In: Inskeep E (1991) *Tourism planning: An integrated and sustainable development approach*. Van Nostrand Reinhold, New York.
- World Tourism Organization (2011) *Facts & figures: Information analysis and know-how* [cited 20 Februari 2011]. Available from: <http://www.Unwto.Org/Facts/Menu.Html>.
- Yahaya Ibrahim (2008) *Pembangunan pelancongan dan perubahan komuniti*. DBP, Kuala Lumpur.